

лица. Според предвидения в Закона за емиграцията критерий, определящ кое лице, напуснало България е емигрант, за такъв се приема всеки български поданик, без разлика на пола, който заминава за по-късо или по-дълго време за чужбина с цел да търси и намери работа за прехрана или отива при свои близки емигранти, които ще се грижат за прехраната му. За съжаление за този период има публикувани сведения за емиграцията по континенти, но няма сведения за етническата принадлежност на емигрантите и за кои държави те заминават. Друг пропуск на статистиката е, че тя не следва за трайността на емиграцията и за това колко от тези емигранти се завръщат в България. Тази информация е от особено значение, тъй като по-голямата част от емигриращите са градинари, които след сезона се завръщат отново в България. Така например според публикувани данни през периода 1927–1930 г. страната напускат 52 509 г., от които 70 % са градинари. От началото на 1931 г. Главната дирекция на статистиката води редовен отчет за емиграцията и имиграцията. Необходимите сведения тя черпи от специални фишове, които се попълват от всички излезли и влезли лица и се събират от митническите пропускателни пунктове. След 1932 г. дирекцията официално публикува данни за емиграцията по народност и страни, така че можем с точност да определим броя на напусналите страната. Недостатък на информацията за този период е липсата на данни за емигриралите след 1939 г.

За получаване на обща представа за характера и развитието на външната миграция могат да послужат данните за месторождението на населението и данните от преброяванията.

Пампоров (2006) отбелязва намаляването на ромите с турско и румънско месторождение в началото на века за сметка на имигрантите от Гърция и Русия. Според него има две възможни обяснения: едното е икономическо – “турските” и “румънските” роми са емигрирали на Запад подобно на групите копанари, отпратили се към САЩ през 1880 г. и към Обединеното кралство през 1886 г. в търсене на препитание или завърнали се по родните си места след период на гурбет у нас. Другото обяснение е политическо и включва два аспекта. Първо, през 1886 г. със закон се забранява на чергарстващите групи да напускат границите на Санстефанска България и да влизат от останали извън пределите ѝ дялове (Македония, Тракия, Добруджа) след Съединението между Княжеството и Източна Румелия (Сгове, 1994). Вторият фактор е влезият в сила през 1901 г. указ 271 на княз Фердинанд “Закон за изменение на изборителния закон”, с който са отнети изборителните права на “циганите нехристияни, както и на всички ония цигани, които нямат установено местожителство” (Марушякова, Попов, 1993). Всъщност, вероятно двата фактора – икономическият и политическият, оказват едновременно влияние върху демографския миграционен процес.

В началото на XX в. родените в България роми са 99 % и до края на Втората световна война този дял намалява на 97 %. През 1900 г. когато за първи път се публикуват данни по месторождение и етническа